

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΜΑΡΤΙΟΥ, 1872.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 527

ΚΟΖΑΝΙΚΑ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλ. 526.)

Ἰωάννης Αἰτωλὸς 1777.

Ἡ Κοζάνη, ὡς εἴρηται, ἐστερεῖτο σχολείου ἐπὶ τρία ἔτη. Φιλόμουσος δὲ τις ἔμπορος Κοζανίτης, Δημήτριος Παγούνης, ἄτεκνος, ἀποθανὼν ἐν Λειψία (1775) τῇ προτροπῇ τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ, τοῦ περιφήμου Νικηφόρου Θεοτόκη, τὴν μὲν ἐν τῇ πατρίδι οἰκίαν ἐδωρήσατο, ἵνα χρησιμεύσῃ σχολεῖον ἐλληνικόν, ἐκ δὲ τῆς περιουσίας 4292 δουκάτα, ἃ τινες οἱ ἐπίτροποι τῆς διαθήκης, ὁ ῥηθὲς Θεοτόκης καὶ ὁ ἱατρὸς Θωμᾶς Μανδακάσης κατέθηκαν ἐν τῇ τραπέζῃ τῆς Βενετίας, ὅπως οἱ ἐτήσιοι τόκοι χρησιμεύσωσιν ὡς μισθοὶ τῶν διδασκάλων, τὴν δὲ δοθεῖσαν ὁμολογίαν ἐπεμψαν εἰς Κοζάνην. Καὶ ὁ τόκος μὲν ἤρξατο ἐρχόμενος ἐτησίως ἀπὸ τοῦ 1777, ἐπαυσεν ὁμῶς μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατάλυσιν τῆς Βενετικῆς ἀριστοκρατίας. Διδάσκαλος δὲ πρῶτος ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τούτου ἐγένετο ὁ Αἰτωλὸς, ὃς τις τὰ ἐγκύκλια διδάξας μέχρι τοῦ 1783, ἀπῆλθεν εἰς Ἔγγραν τῆς Οὐγγαρίας, ὅπου ἄχρι τελευτῆς ἐφώτιζε τοὺς υἱοὺς τῶν ὁμογενῶν. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἔμεινε τὸ πρῶτον καὶ ἐπ' ὀλίγον Στέφανος ὁ Σταμῆδης,

ὅστις μετέβη αὖθις εἰς Τρίκκην, προσκληθεὶς καὶ συστηθεὶς παρὰ τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου τοῦ Κωφοῦ.

Ἀμφιλόχιος Παρασκευᾶς 1783.

Ἦτο Ἰωαννίτης, μαθητὴς Μπαλάνου Βασιλοπούλου τοῦ ἀρχιεπισβυτέρου, ὅστις μετὰ θάνατον τῶν δύο τέκνων καταλιπὼν τὴν γυναῖκα Δάφνην, μεταβαίνει καὶ γίνεται ἱερομόναχος ἐν τῇ κατ' Ἐλασσῶνα μονῇ τῆς Θεοτόκου. Διατρίψας δὲ πολλὰ ἔτη διδάσκαλος ἐν Τυρνάβῳ, Βοδινοῖς καὶ Νιαγούστῃ, εἶτα διδάσκαλος καὶ ἐφημέριος τῶν ἐν Οὐγγυρῖα ὁμογενῶν ἐμπόρων, ὅπου καὶ τὴν λατινικὴν ἔμαθεν, ἐπέστρεψεν εἰς Ἐλασσῶνα. Ἐκεῖθεν δὲ προσεκλήθη (1779) εἰς Κοζάνην διδάσκαλος παρὰ τῷ οἴκῳ Ἰωάννου Σκελλαρίου, καὶ ὕστερον δημόσιος ἐπὶ δέκα καὶ τέσσαρα ἔτη (1783—1797.)

Ὁ Ἀμφιλόχιος ἦν ὁπαδὸς τῆς παλαιᾶς λεγομένης φιλοσοφίας, πιστὸς θιασώτης τοῦ διδασκάλου καὶ κατὰ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς νεωτέρας Εὐγενίου· ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Μπαλάνου Κοσμᾶς, καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Μπαλάνου καὶ τοῦ Ἀμφιλοχίου ἐτράπησαν ἐπὶ τὰ νεώτερα, διδάσκοντες ἐκ τῶν συγγραμμάτων καὶ μεταφράσεων τοῦ Εὐγενίου καὶ ἄλλων. Ὁ Ἀμφιλόχιος ὁμῶς, καὶ τοι ἀπλοῦς τὸν τρόπον, ἐμπαθῶς καὶ ἀκάμπτως ἦν διατεθειμένος κατὰ τοῦ συστήματος τοῦ Εὐγενίου, οὐ οὔτε τὸ ὄνομα ἤθελεν ἀ-

κούειν ἀταράχως. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μαθητὴς τῆς Μπαλανικῆς σχολῆς Γεώργιος ὁ λεξικογράφος, ἐκδοὺς ἐν Βενετίᾳ λεξικὸν καὶ ἐν τῷ προλόγῳ ἀριθμῶν τὰ τότε τῆς Ἑλλάδος σχολεῖα, ἀναφέρει μὲν τὸ τῆς γαί-
τονος Σιατίστης, ἀποσιωπᾷ δὲ τὸ τῆς Κοζάνης, ἐν ᾧ ἐδίδασκεν ὁ Εὐγένιος καὶ ἐδιδάσκοντο μετὰ θάνα-
τον τὰ μαθήματα αὐτοῦ, καὶ ὅπερ ἦν ἀκουστότε-
ρον τῶν λοιπῶν, μάλιστα τοῦ Μπαλανικοῦ. Ὁ Ἀμ-
φιλόχιος ἠνόει καλῶς τοὺς ἐπιστήμονας συγγραφεῖς,
οὓς ἐδίδασκεν, ἀναλύων, ἐπικρίνων, ἢ συμβιβάζων
καὶ εὐκρινῶν αὐτοὺς, καὶ ἀκόνῃ ἐξαίρετος, κατὰ τὴν
ἐκφρασιν τοῦ Μεγδάνου· ἀλλ' ἦν δυσέκφραστος, ἀ-
γαθὸς μὲν εἰς τὸ κρίνειν τοὺς ἄλλους, ἀλλ' οὐχὶ ἐφευ-
ρετικὸς καὶ βαθύνους· ῥητορικὴν διδάσκων, οὐδεμίαν
περίοδον ἠδύνατο ἐκφράσαι ῥητορικῶς ἀφ' ἑαυτοῦ·
καὶ ποιητικὴν παραδιδούς, οὔτε στίχον ἑμμετρον ἠ-
δύνατο ποιῆσαι· ἐλάμβανεν ὅμως ἄλλων κατὰλληλα
παραδείγματα διὰ τοὺς μαθητάς, καὶ τοιαῦτα παρὰ
τοῦ Ἀριστοτέλους, Πλάτωνος, Σέξτου καὶ λοιπῶν
παλαιῶν κατὰ τοὺς συλλογισμοὺς τῆς ῥητορικῆς.
Ἦν δὲ ἀνὴρ λιτὸς, ἀπέριτος, ἀπλοῦς, ἀκέραιος· διὸ
καὶ ἡσχολήθη πολλὰ ἔτη περὶ τὴν μυστικοχημίαν,
δαπανήσας ὅ,τι ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐκτήσατο. Περὶ ταύ-
την ὅμως καταγινόμενος, ἐφευρε μέθοδον μυστικὴν,
δι' ἧς ἐδίδε χρησμοὺς εἰς πάσαν ἐρώτησιν, καὶ ἦν
εὖρεν, ὥς ἔλεγεν, ἐν τινι παλαιογράφῳ βιβλίῳ, αὐ-
τὸς δὲ κατέστησε τὸ ὄργανον τῆς μεθόδου τοιοῦτον,
ὅπως συνάγωνται αἱ ἀποκρίσεις ἑλληνιστὶ καὶ στί-
χοις ἱαμβικοῖς. Ὁ τότε δὲ ἀρχιερεὺς Θεόφιλος ὑπο-
νόησας ὅτι τοῦτο προήρχετο ἐκ δαιμονίου τινὸς δυ-
νάμειος, ἐπέπληξεν αὐτὸν παῦσαι· ὁ δὲ ἀπελογήθη,
ὅτι ἦν μέθοδος, ἥτοι κανόνιον τετράγωνον διηρημέ-
νον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἀνὰ 24 οἴκους, τοὺς
πάντας 576, ἐν ᾧ ἦν γεγραμμένον τὸ ἀλφάβητον¹⁾.
Διὰ τὴν μαντείαν δὲ ταύτην ἐξώσθη τῆς σχολῆς

¹⁾ Περὶ τῆς μεθόδου ταύτης καὶ τῶν ἐρωταποκρίσεων ὁρᾷ τις
πλεονέκτηρον παρὰ Μεγδάνη (σελ. 70—78) χάριν ἀπλῆς περιε-
γείας· ἴδου δὲ καὶ τινες τῶν χρησμῶν.

Ερ. Ἀληθεύουσι τὰ χρησμοδοτούμενα παρὰ τοῦ Ἀμφιλοχίου ἢ οὐ;
Ἀπ. Ψεύδεται· ἀντὶ τὴν γάρων φθαιροταμίαν.

Μάτην φοιδάζων κατὰ θείας προνοίας.

Ερωτηθεὶς τί ποιεῖ ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Ναπολέων (1798), εἶπε·

Ψυχροβραγεῖ ἅπανα λογὰς τῶν Γάλλων,

Ἐν Αἰγύπτῳ εἰμαρται τὰ κῶλα ῥίπτειν.

Τί τὸ τέλος τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ταραχῆς (1799);

Τὺμβος ὀξυμέριμνος ἐστέοις Γάλλων·

Ἀνωμος γὰρ τοὺς παραβάτας κρύψει.

Νικήσει ἢ οὐ ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ὁ Ναπολέων;

Κινδύνους ἀλέθροις τε ἀπειμπεσεῖται,

Ἡττηθεὶς οὗτος προκηρύξει γαλήνην.

Τί γενήσεται ἐν τῇ πλησιάζοντι αἰῶνι;

Μετέρογες ἀπέπεσον τοῦ Ἀντιχρίστου.

Ὁ καιρὸς κράζει, ἀνάστα τί καθεῖδεις!

Ὅποια κατέστασις γενήσεται ἐν τῇ πατρίδι;

Ἀπ. Ἀρίστη διόρθωσις ἐπιφανεῖται.

Λέμψει πανταχοῦ λόγος ἐλευθερίας.

(1795) ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας· διότι διχονοίας συμβάσης
μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐδίδε χρησμοὺς ἐρωτώμενος πα-
τρία τινί, ἥτις ὑπερισχύσασα, ἀνεκάλεσεν αὐτὸν, δι-
δάξαντα μέχρι τοῦ 1797. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐκ Βενετίας
τόκοι ἐπαυσαν, καὶ ἡ πόλις διὰ τὰς διχονοίας, φό-
ρους καὶ τὴν συμβᾶσαν πυρκαϊάν ἐπασχε, παρητή-
σατο καὶ ἐγένετο διδάσκαλος Σερβίας, εἴτα ἔτη τινὰ
ἐν Βελσεντῷ· ὑπέργηρος δὲ γενόμενος, ἀπῆλθεν εἰς
τὴν μονὴν αὐτοῦ, ὅπου τὸν βίον ἐπεραίωσε.

Μαθηταὶ τοῦ Ἀμφιλοχίου γνωστοὶ ἐπὶ παιδείᾳ ἐ-
γένοντο οἱ ἐξῆς Κοζανίται. Οἱ δύο ἑγγονοὶ Ἰωάννου
Σακελλαρίου, Ἰωάννης ὁ υἱὸς τοῦ Δημητρίου, καὶ
Γεώργιος ὁ τοῦ Κωνσταντίνου· ὧν ὁ μὲν Ἰωάννης
πολύγλωσσος μετῆρχετο ἐμπόριον ἐν Πέστᾳ· ὁ δὲ Γ.
Σακελλαρίου κατέστη ἱατρός. Ἐτι μαθηταὶ ἐπιδόσαντες
ὁ Μανουῆλος Μουράτης θανὼν ἐν Βουκορεστίᾳ πρὸ
τοῦ 1820. Γεώργιος Λούις, εἴτα διάδοχος τοῦ δι-
δασκάλου· Δημήτριος Χατζῆ Πέιου, θανὼν εἴτα ἐν
Πέστᾳ· Γεώργιος Πασχαλιᾶς βιώσας ὡς ἔμπορος ἐν
Θεσσαλονίκῃ καὶ αὐτόθι θανὼν· Γεώργιος Ἰωαννάνκου
Σακελλαρίου ἱερέως· Γεώργιος Παπαδόπουλος, ἦται
υἱὸς τοῦ Παπᾶ Δημητρίου. Προσέτι ὁ Δημήτριος Ἰω-
άννου Τακιατζῆς, ὅστις τὸ ἐμπόριον μετερχόμενος,
οὐδὲ τὴν παιδείαν παρημέλησεν, ἀλλ' ἐφρόντισε
πολὺ ὑπὲρ τῆς σχολῆς καὶ τῆς βιβλιοθήκης· δυστυ-
χῶς ὁ χρήσιμος οὗτος ἀνὴρ ἐτελεύτησεν ἐν Βιέννῃ
προώρως, διάγων τὸ 41 ἔτος· ὁ δὲ Χαρήσιος Μεγ-
δάνης, κατὰ τὸ ἐν Κοζάνῃ γενόμενον μνημόσυνον
τοῦ ἀνδρός (8 Φεβρ. 1820), ἐξεφώνησε τὸν ἐπι-
τάφιον, ὅστις καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ βιβλιαρίῳ τοῦ
ἀπαγγεῖλαντος (σελ. 26—42,) μαθητοῦ καὶ τού-
του χρηματίσαντος παρὰ τῷ Ἀμφιλοχίῳ. Ἐτι δὲ καὶ
ὁ πολὺς Μιχαὴλ ὁ Περδικάρης ὁ ἱατρός. Ἐπὶ τούτοις
Χρυσάνθος ὁ ἐκ Γραμματικῆς μὲν χωρίου βουλ-
γαρικοῦ ἔλκων τὸ γένος, ἐν δὲ Κοζάνῃ ἀνατραφεὶς
καὶ παιδευθεὶς, ὅστις πρῶτον μὲν μαθητὴς παρ' Ἀμ-
φιλοχίῳ, εἴτα ἐν Θεσσαλονίκῃ παρὰ Ἰωανῆ Σπαρμιώτῃ
καὶ ἄλλοις ἐγένετο διάκονος, εἴτα Βερόϊας ἀρχιεπί-
σκοπος, κατὰ τὸ 1819 Σεβέρων, καὶ τὸ 1823 Οἰ-
κουμενικὸς πατριάρχης, ἀνὴρ ἐνάρετος, φιλόπατρις,
καὶ ἐξαίρετος τὰ μαθηματικά.

Γεώργιος Παπαδόπουλος 1795.

Ἦτο Κοζανίτης, υἱὸς Παπᾶ Δημητρίου, μαθητὴς
Ἀμφιλοχίου, ὅστις ἔτρεφεν, ἐδίδασκε, καὶ εἶχεν ἀν-
τιγραφὰς τῶν περὶ λογικῆς καὶ ῥητορικῆς ὑπαγορεύ-
σεων, αἵτινες εἴτα παρημελήθησαν διὰ τὸ γῆρας καὶ
κατέστησαν ἄχρηστοι. Ὁ Γεώργιος οὗτος, κατὰ τὴν
παῦσιν τοῦ διδασκάλου ἀπὸ τῆς σχολῆς, ἐδίδασκεν
ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας, μεθ' οὓς ἐπανεκλήθη ὁ Ἀμφιλόχιος·
ὁ δὲ μετὰ τινὰ ἔτη ἐγένετο παιδαγωγὸς ἐν Σερβίᾳ,
εἴτα ἐτράπη εἰς ἄλλο ἔργον, τῆς διδασκαλικῆς πα-

ραιτησάμενος καὶ τῆς παιδείας ἀποστάς. Οὗτος ἐστὶν ἀδελφός τοῦ ἐν Κοζάνῃ ἐπιτρόπου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Νάννου, καὶ πατήρ τοῦ νῦν ἐν Ἑλλάδι γυμνασιάρχου Νικολάου Νικοκλέους.

Γεώργιος Λούϊας 1797.

Ἦτο Κοζανίτης, μαθητὴς τοῦ Ἀμφιλοχίου μέχρι τέλους. Διδάσκαλος διατελὼν ἐν Βελθεντῷ, διωρίσθη ἐν Κοζάνῃ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκείνου· πλὴν διὰ τὴν μισθοδοσίαν τὴν ἐκ τοῦ κοινοῦ, ἐν ἀνωμαλίαις τότε ὄντος, ἐπέστρεψεν εἰς Βελθεντὸν μετὰ διετὴ διδασκαλίαν, ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη καρπύμως διέδωκε τὰ φῶτα, ὧν σκεπτικὸς, καὶ ἐπιρρῆπής ἰδίως εἰς τὴν λογικὴν, καθ' ἣν καὶ δεινότερος ἐγένετο. Εἶτα παραιτησάμενος τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος, ἔζη ἐν Κοζάνῃ τιμίως καὶ ἐν γενικῇ ὑπολήψει· ἀλλὰ κατόπιν ὑποχονδριακὸς καταστάς ἐν τῇ διαβάσει τουρκικῶν στρατευμάτων διὰ Κοζάνης τὸ 1822, ἀπέθανεν ὑπὸ αἰτίας. Μαθητὴς ἄξιος λόγου ὁ Γεώργιος Σακελλαρίου, ὅστις ἐν Βουκορεστίῳ καὶ Βυζαντίῳ διδάσκαλος καὶ γραμματεὺς πολλὰ ἔτη διατρίψας, ἐγένετο τέλος ἀναχωρητὴς ἐπὶ τοῦ Ἀθῶνος, ὅθεν ἐπεμψε πεντακισχιλίων γροσίων κεφάλαιον, ἵνα οἱ τότε κοι χρησιμεύσωσι διὰ τὸ σχολεῖον τῆς πατρίδος.

Γεώργιος Ἰωαννάκης 1803.

Ἀπελθόντος τοῦ Λούϊου, ἡ σχολὴ ἤργει τετραετίαν περίπου διὰ τὴν κακὴν τῶν κοινῶν διεύθυνσιν· ἡ ἐξακολούθησις ὁμῶς τῆς παιδείας ἐγένετο ἐν ταῖς οἰκίαις παρὰ τῶν ἱερέων· διὸ κατὰ τὴν τότε συνήθειαν οἱ ἐξ ἐφημέριοι τῆς πόλεως ὤφειλον εἶναι πεπαιδευμένοι, ὅπερ οὐ γίνεται δυστυχῶς. Τέλος τῶν πραγμάτων διορθωθέντων ὅπως οὖν, ἐλήφθη φροντίς καὶ περὶ ἐνάρξεως σχολείου, οὗ διδάσκαλος ἐτάχθη ὁ Γεώργιος οὗτος, Κοζανίτης, μαθητὴς τοῦ Ἀμφιλοχίου, καλῶς συγκεκροτημένος τὰ μαθήματα καὶ μουσικὸς, καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ τριετίαν μετὰ φιλοπονίας καὶ ἐπιδόσεως.

Παθὼν δὲ μελαγχολίαν, παρητήσατο τοῦ διδασκαλικοῦ. Περιερχόμενος δὲ χάριν περιεργείας, ἤλθε καὶ εἰς τὸ ἐν Ἀχρίδι μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ναοῦμ, ὅπου καὶ ἴαθη, τυχὼν δὲ αὐτόθι τοῦ ἡγουμένου Διονυσίου, ἀνδρὸς φιλομούσου καὶ φιλογενοῦς, συνέστη σχολεῖον, ἐν ᾧ ἐδίδαξεν ἐπιτυχῶς καὶ καρπύμως δωδεκαετίαν. Ἐν αὐτῷ δὲ ὁ ἡγούμενος διετῆρει 25 ἢ 30 μαθητάς, πάντας καὶ εὐφυεῖς, τρέφων, ἐνδύων, βιβλία χορηγῶν, καὶ αὐτὸ τὸ χαράτσιον πληρώνων, καὶ παιδαγωγῶν πατρικῶς καὶ νοουθετῶν εἰς τὰ σεμνὰ ἦθη τῷ ἰδίῳ παραδείγματι. Ὁ δὲ Γεώργιος ἐδίδαξεν αὐτοὺς, ὄντας Ἀλβανοὺς καὶ Βουλγάρους, τὴν τε ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς, τὴν ἐγκύκλιον μαθήτευσιν, τὰ ἱερὰ τῆς θρησκείας δόγματα,

καὶ συνάμα χρηστότητα ἠθῶν καὶ πολίτευμα σεμνόν. Τὸ σχολεῖον τοῦτο, ἀνέδειξε πολλοὺς πεπαιδευμένους ἱερεῖς καὶ διδασκάλους, οἵτινες οἴκαδε κατὰ τὰς ἐκείνης, διέδωκαν τῆς παιδείας τὰ φῶτα.

Χριστόδουλος Ζαγορίτης 1807.

Οὗτος ἐν Κοζάνῃ Ζαγορίτης ἐπικαλούμενος ἐκ τῆς πατρίδος, ἐστὶν ὁ ἐν Ἑλλάδι γνωστός Χριστόδουλος Ἰωάννου Κλονάρης, μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου Σπαρμιώτου, ἐν Ἀμπελακίῳ ἔτι σχολαρχοῦντος. Ἐπέμφθη δὲ εἰς Κοζάνην παρὰ τοῦ Στεφάνου Σταμκίδου, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸν ἐπὶ ἔτος τὰ γραμματικὰ πρὸς τοὺς εὐρεθέντας μαθητάς· ἐλθόντος δὲ τοῦ Στεφάνου καὶ τὴν σχολαρχίαν ἀναδεξαμένου, ἐγένετο ὑποδιδάσκαλος, καὶ ἅμα ἀκροατὴς τῶν ἐπιστημονικῶν. Εἶτα ἀπελθὼν (1810), ἐγένετο ὑποδιδάσκαλος τοῦ ἐν Βουκορεστίῳ λυκείου, διδάσκων ἅμα καὶ ἐν οἴκοις ἀρχόντων. Ἐκεῖθεν μετέβη καὶ ἦν ἐτι περὶ τὸ 1820 ἐν Παρίσις, ὅπου ἐδιδάχθη ἐπιστήμας. Ἐν δὲ Ἑλλάδι κατέστη λίαν ἐπίσημος, χρηματίσας ἐν ὑψηλοῖς τοῦ κράτους ὑπουργήμασι καὶ γερουσιαστῆς, τιμώμενος διὰ τε τὴν παιδείαν καὶ ἀρετὴν, καὶ ἀπέθανεν ἄγαμος ἐν Ἀθήναις (15 Μαρτίου 1849), ὅπου καὶ ἐκηδεύθη μεγαλοπρεπῶς.

Στέφανος Σταμκίδης 1808.

Οὗτος ἦν Κοζανίτης, μαθητὴς ἄχρι τέλους τοῦ Ἰωάννου Κωφοῦ. Μετὰ τὴν παραιτήσιν δὲ τοῦ Γεωργίου Ἰωαννάκου αὐτῆς παρ' ὀλίγον διελύετο ἡ σχολή, ὡς τοῦ μισθοῦ χορηγουμένου παρὰ τοῦ κοινοῦ, κακῶς διαχειμένου διὰ τὴν ἐξ Ἠπείρου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τριακοντούτη σχεδὸν τυραννίαν καὶ ἀκαταστασίαν. Ἐν τῇ κακομοιρίᾳ ταύτῃ τῆς παιδείας ἀνεφάνησαν φιλογενέστατοι μοναπροστάται, οἱ ἀδελφοὶ Τακιατζίδαι, Δημήτριος καὶ Νικόλαος, οἵτινες πρὸς τοῖς ἄλλοις κοινοῖς εὐεργετήμασιν ἐφρόντισαν καὶ περὶ τοῦ σχολείου. Διὸ τὸ πρῶτον ἐκάλεσαν τὸν Στέφανον, ἐν Ῥαψάνῃ τότε σχολαρχοῦντα, καὶ τριετίαν περίπου ἰδίαις δαπάναις τὴν σχολὴν διετήρησαν (ἤτοι μέχρι τοῦ 1810), αὐτοὶ τοὺς μισθοὺς χορηγοῦντες. Οὗτος δὲ προσκληθεὶς (1807) καὶ μὴ δυνάμενος ἐλθεῖν εὐθὺς, ἐπεμψε τὸν εἰρημένον μαθητὴν αὐτοῦ Χριστόδουλον· εἶτα δὲ (1808) αὐτὸς ἐλθὼν ἐποιήσατο ἐναρξίν τῶν μαθημάτων ἐν τῇ παλαιᾷ τοῦ Παγούνη σχολῇ, ἥτις ἐγκαταλείφθη ὡς τότε αὐτῇ, στενὴ καὶ μεταξὺ ἄλλων οἰκιῶν οὖσα.

Χρεῖας λοιπὸν οὖσης νέου ἰδρύματος τῶν μουσῶν, πρῶτος ὁ ἱερομνήμων ἱερεὺς Χρήσιος Μεγδάνης, οἱ ἀδελφοὶ Παπᾶ Δημητρίου Ἰωάννης καὶ Γεώργιος, καὶ οἱ ἀδελφοὶ Τακιατζίδαι, ἔσχον τὴν ἀξιεπαῖνον προθυμίαν, ἵνα κτίσωσι νέον σχολεῖον, τῇ γνώμῃ τοῦ ἐπισκόπου Θεοφίλου, ὅστις τὸν σκοπὸν ἐπαινέσας καὶ αὐτοὺς λόγῳ τε καὶ ἔργῳ θαρρύνας, συγκαλεῖ

εὐθὺς καὶ τοὺς λοιποὺς προκρίτους, καὶ τοὺς προτρέπει, ὅπως συνεργήσωσιν εἰς τὴν ταχεῖαν τοῦ ἔργου ἐκτέλεσιν. Οὕτω ὠρίσθη τόπος ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπου ἦν ἡ τοῦ ἐπισκόπου οἰκία πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ νῦν ἐπισκοπείου. Τοῦ ἔργου δὲ φροντισταὶ καὶ ἔφοροι ἐξελέγησαν ὁ Χαρήσιος Μεγδάνης, ὁ Νικόλαος Τακιατζίδης, καὶ οἱ ἀδελφοὶ Παπαῖ Δημητρίου, μέχρι περικώσεως. Διὰ τὴν ἀχρηματίαν ὁμῶς, τῇ διαταγῇ τοῦ ἀρχιερέως, οἱ ἐπίτροποι τοῦ καθολικοῦ ἐδανείσαντο χρήματα καὶ ἠγόρασαν τὸ ὑλικόν· οὕτω δὲ ἀνηγέρθη τὸ νέον τοῦτο ἱδρυμα, εἰς ὃ συνέδραμον καὶ οἱ πολῖται, ὧν οἱ μὲν ἐτροφοδότην τοὺς ἐργάτας, οἱ δὲ ἐχορήγουν ζῶα εἰς μετακόμισιν λίθων, οὓς ἐδωρήσατο ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόπατρις Ἰωάννης (Νάννος) Παπαῖ Δημητρίου, καὶ οἱ κατώτεροι ἐκτιζόν καὶ εἰργάζοντο ἀμισθί. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ μέχρι τοῦδε ὑπάρχον ἐλληνικὸν σχολεῖον. Τρία δὲ ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως, ἦτοι τὸ 1813 ἐκτίσθη καὶ τὸ δεξιόθεν τοῦ αὐτοῦ ναοῦ θολωτὸν τῆς βιβλιοθήκης δωμάτιον, ἔχον ἕτερον προσηρτημένον μετ' ἐπιγραφῆς «οἶκος βελτιώσεως,» νῦν δ' ἀληθῶς οἶκος ἐρημώσεως διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ αὐτῆς τῆς βιβλιοθήκης, ἥς τὰ βιβλία πύξήθησαν τότε τῇ προσθήκῃ χιλίων τόμων, ἀφιερωθέντων τῶν πλείστων παρὰ τοῦ Νάννου, καὶ ἀγορασθέντων τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν ἀδελφῶν Τακιατζιδῶν. Οὗτοι προσέτι ὡς ἔφοροι, διὰ χρηματικῶν συνεισφορῶν ἐν Πέστᾳ καὶ Βιέννῃ ἐσχημάτισαν κεφάλαιον ἀσφαλές, καὶ ἐκ τοῦ τόκου ἐχορήγουν τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων. Ἐπωλήθησαν δὲ τινὰ τοῦ ναοῦ κτήματα πρὸς ἀπότισιν τοῦ χρέους.

Ἐν τῇ νέᾳ δὲ ταύτῃ σχολῇ ἐσχολάρχησεν ὁ Στέφανος μέχρι τοῦ 1826, ἔχων διδασκαλον τῆς κατηχήσεως τὸν Χαρήσιον Μεγδάνην, ὡς καὶ τὸν Γεώργιον Κλείδην, καὶ ἀφθόνως μετοχετεύσας τῆς παιδείας τὰ φῶτα. Καὶ τὸ μὲν 1817 εἶχε μαθητὰς 53, τὸ 1818, 56, καὶ τὸ 1819 πάντας 120, ὧν καὶ τις κωφὸς καὶ παραβλῶψ μαθὼν ἀνάγνωσιν καὶ εὐχερῇ ἐκστήθισιν ἐντὸς μηνός. Διήρει δὲ τοὺς μαθητὰς εἰς πέντε τάξεις, διδάσκων ἐλληνικά, μαθηματικά, λογικὴν, μεταφυσικὴν κλπ. Ἦν δὲ τότε μέγας πρὸς τὴν παιδείαν ζήλος καὶ διδασκάλων καὶ μαθητῶν καὶ πολιτῶν καὶ τοῦ ἐπισκόπου Βενιαμίν, λίαν κηδομένου ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ. Ἦν δὲ ὀνομαστή καὶ εὐκλεής ἡ Κοζάνη, περιβόητος δὲ καὶ ὁ σχολάρχης αὐτῆς, κτησάμενος πλῆθος μαθητῶν, σπουδόντων διψάλλεως ἐκ διαφόρων μερῶν, καὶ ἱκανὸς περὶ τὴν διδασκαλίαν, μάλιστα περὶ τὰ μαθηματικά, ὡς ἐπήνουν αὐτὸν ὁ Νεόφυτος Δούκας καὶ Βενιαμίν ὁ Δεσβίος, μηδὲν ὁμῶς συγγράψας.

Μαθηταὶ τούτου ἐπὶ παιδείᾳ γνωστοὶ ἦσαν Κοζανῖται μὲν οἱ ἐξῆς· Νικόλαος Χατζῆ Τριανταφυλ-

λίδης, Ἰωάννης Παπαῖ Νικολάου, Δημήτριος Χαρησίου Μεγδάνης, Ζήσης Δημητρίου, Γεώργιος Μανουὴλ Κοεμζῆς, Γεώργιος Παῖκου, Δημήτριος Ἰαντσοῦλης, Δημήτριος Παπαδόπουλος, Δημήτρ. Ι. Σακελλαρίου, Μανουὴλ Γιούρκας, Χρήστος Δάνος, Γεώργιος Κλείδης, Νικόλαος Ζαδὲς ἀνὴρ γλωσσομαθῆς μαθητεύσας ἐν Τρίκῃ, Γεώργιος Ρουσαιάδης καὶ Νικόλαος Γεωργίου Παγούσης, ὅστις ἐγένετο διδάσκαλος ἐν Σερβίῳ, εἶτα δὲ ἱερεὺς καὶ νῦν πρωτόπαπας ἐν Κοζάνῃ. Ξένοι δὲ αὐτοῦ, 25 ἔτη διδάξαντος ἐν Τρίκῃ, ἦσαν οἱ ἐξῆς μαθηταί, ὁ ταύτης ἀρχιερεὺς Γαβριὴλ ἀκροασάμενος πάσης τῆς σειρᾶς τῶν μαθηματικῶν, ὁ Λάσκαρης Λάμπρου, υἱὸς τοῦ ἐν τῇ πατρίδι Τυρνάβῳ διδασκάλου τούτου, εἶτα καταστάς ἔμπορος· οἱ Τρικκεῖς, Γεώργιος ἱερεὺς καὶ οἰκονόμος· Πολυζῶης ἱερεὺς πρωτόπαπας, Ἰάκωβος ἱερομόναχος, Γεώργιος Στεργίου ἑξοχος τὰ μαθηματικά, καὶ Ἀλέξανδρος Οἰκονόμου· Γαβριὴλ ἱεροδιάκονος ἐκ Κεστρακίου· Ἀθανάσιος ἱερεὺς ἐξ Ἀγράφων· Ζαχαρίας ἱεροδιάκονος, εἶτα ἱερομόναχος· Δοσίθεος ἱερομόναχος ὁ Βατοπεδινός· Κωνσταντῖνος Ἰωάννου· Γεώργιος Ζαχαριάδης ἐν μέρει, εἶτα (1802) διδάσκαλος ἐν Ζέμονι, δημοσιεύσας τότε ἐν Βιέννῃ ἐλληνικὴν γραμματικὴν. Τούτων οἱ μὲν διδάσκαλοι, οἱ δὲ ἄλλων ἐπαγγελμάτων. Ἐν Ράψανῃ δὲ γνωστότεροι ἐπὶ παιδείᾳ μαθηταὶ οἱ ἐξῆς· Δημήτριος Φώταιος ἐκ Ζαγορίου· Χριστόδουλος Ἰωάννου Ζαγορίτης (ἦτοι ὁ Κλονάρης)· Μιχαὴλ Παναγιώτου ἐν μέρει, ὅστις εἶτα ἱατρὸς ἐν Βιέννῃ ἐγένετο, καὶ τὸ 1820 ἐν Ἰασίῳ εὐδοκίμως τὸ ἐπάγγελμα ἐξήσκει, μετοικήσας αὐτόθι μετὰ τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ Δημητρίου τοῦ Γοβδελα, σχολαρχοῦντος ἡγεμονικῆς σχολῆς. Ἐν Κοζάνῃ δὲ ἀνεδείχθησαν· Χρήστος Γρεβενίτης, ὡσαύτως εἰς τὴν πατρίδα· Ἰωάννης ὁ Βλαχολεϊβαδίτης· Ναοῦμ ὁ ἐκ Σιατίστης· Μελέτιος ἱεροδιάκονος ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης· οὗτος ἐδιδάχθη ἐν Κοζάνῃ τὰ λατινικά καὶ γαλλικά παρὰ τοῦ ἱατροῦ Σακελλαρίου· διατελέσας δὲ μέχρι τοῦ 1820 παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Βενιαμίν, οὗ τῇ προστασίᾳ καὶ ταῖς δαπάναις ἐσπούδασεν, εἶτα τὸ γένειον κείρας μετέβη εἰς Εὐρώπην, ὅπου σπουδᾶς τὴν ἱατρικὴν, ἐξήσκει αὐτὴν ἐν Λαμίᾳ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Οἰκονομίδης. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ καρποὶ τοῦ Στεφάνου Σταμκίδου, ὅστις μεγάλως τὸ ἔθνος ὠφέλησε, καὶ ἀπέθανεν ἐν Κοζάνῃ τὸ 1832, διδάξας 43 περίπου ἔτη. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ μέχρι τοῦδε περὶ διδασκάλων ἐκ τῶν τοῦ Μεγδάνου, τὰ δὲ λοιπὰ ἐξ ἐμῆς ἐρεύνης.

Γεώργιος Κλείδης 1816.

Ἦν Κοζανίτης, γεννηθεὶς τὸ 1792, πατὴρ Δημητρίου, μητὴρ δὲ Αἰκατερίνης, καὶ ἐσπούδασεν ἐν Κοζάνῃ ἱκανὰ ἔτη παρὰ τῷ Σταμκίδῃ. Ως ἐπιδίδων δὲ

διορίσθη υποδιάσκαλος, καὶ κατώκει ἐν τῇ σχολῇ, ὡς ὦν χωλὸς διὰ κάτγμα τοῦ ὄστου τοῦ δεξιοῦ μηροῦ, ὅπερ ἐπαθεν ἐν τινὶ γάμῳ καὶ ἐπὶ δύο ἔτη κλινήρης. Τριετίαν δὲ ἐν Κοζάνῃ διδάξας ὑπὸ τὸν Στέφανον, εἶτα ἐκλήθη (1819 καὶ 1820) διδάσκαλος ἐν Σελίτῃ, κώμῃ μεγάλῃ ἐξάωρον ἀπεχούσῃ τῆς Κοζάνης. Ποθὼν δὲ πλείω διδασκῆναι, ἀπῆλθεν (1821) εἰς Πέσταν, ὅπου διδάσκων ἐν οἰκίαις τὴν ἑλληνικὴν, καὶ καταρχὰς ἐν τῇ τοῦ θείου Νικολάου Λατσκοβίτη ἢ Κλειδους, ἐδίδασκετο ἅμα τὴν λατινικὴν καὶ γερμανικὴν γλῶσσαν. Μετὰ δὲ τὰς σπουδὰς ταύτας ἐσπούδασεν αὐτόθι καὶ τὴν ἰατρικὴν, ἣν οὐκ ἐξήσκει διὰ τὴν χωλότητα. Ἐκείθεν ἐκλήθη σχολάρχης τῆς ἐν Ζέμονι σχολῆς, ὅπου μετὰ τριῶν ὑποδιδασκάλων ἐδίδαξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν. Ὑστερον αὖθις εἰς Πέσταν μεταβὰς τῇ προσκλήσει τοῦ θείου εἰς ἐκπαίδευσιν τῶν δύο τούτου θυγατέρων, καὶ τριετίαν πρὸς τοῦτο δαπανήσας, αὖθις ἐκλήθη εἰς Ζέμονα, ὅπου ἐδίδαξεν ἔτη ὀκτώ. Ἐκ Ζέμονος ἐκλήθη σχολάρχης ἐν Βελιγραδίου, ἐνθα διέτριψε πέντε ἔτη. Ἐκείθεν αὖθις ἐκλήθη εἰς Ζέμονα, ὅπου διατρίψας μέχρι τοῦ 1850 ἔτους λήγοντος, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου ἐπὶ τρεῖς μῆνας ὑποστάς ὑδρωπα ἀσκήτην, ἐτελεύτησεν (27 Ἰανουαρίου 1851), ἄγαμος ὢν.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν λίαν εὐφυής, ἐτοιμόλογος, ἀστείος, ὑπόξανθος καὶ μέτριος τὸ ἀνάστημα. Ἦν δὲ κάτοχος καλῆς παιδείας, γνωρίζων καὶ τὴν λατινικὴν καὶ γερμανικὴν γλῶσσαν, καὶ ἀσχοληθεὶς περὶ τὰς ἐξῆς μεταφράσεις, αἵτινες σώζονται χειρόγραφοι παρὰ τῷ ἀδελφῷ Χρησίῳ, παιδευθέντι ἐν τε Κοζάνῃ καὶ Πέστῃ, ἐμπόρῳ ἀξιολόγῳ καὶ γλωσσομαθεῖ, καὶ ἐνὶ τῶν προκρίτων τῆς πατρίδος. Γραμματικὴ Ἑλληνικὴ. Μακροβιωτικὴ τοῦ Οὐφελάνδου ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Ἐπιτομὴ γεωγραφίας τῆς Εὐρώπης ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Μυθιστόρημα Ὁ ἔρως εἰς τὸ σεράϊον, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Καὶ φυσικὴ ἱστορία ἐκ τοῦ λατινικοῦ ἐκδοθεῖσα (1826) ἐν Πέστῃ τύποις Ματθαίου Τράτνερ.

Χαρήσιος Μεγδάνης.

Ἐγεννήθη ἐν Κοζάνῃ περὶ τὸ 1770, πατὴρ μὲν Δημητρίου, θανόντος ἐν Πέστῃ, μητὴρ δὲ Σταμάτας, ἥτις ἐγένετο μοναχὴ καὶ ἡγουμένη τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Κλίειν δ' ἔχων πρὸς τὰ γράμματα, πρῶτον μὲν ἐσπούδασε μικρὸν ἐν Κοζάνῃ, εἶτα δὲ ἐν Λεβασδίῳ δύο ἔτη παρὰ Ἰωάννη τῷ Κωφῷ, εἶτα παρὰ τῷ Τιμοθέῳ καὶ τῷ μετ' αὐτὸν σχολάρχῃ σάντι Ἰωάννῃ Σπαρμιώτῃ. Τῆς δὲ λογικῆς, ἠθικῆς καὶ ῥητορικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Ἑρμογένους ἠχρόαστο ἐν Κοζάνῃ παρ' Ἀμφιλοχίῳ.

Διατρέχων δὲ τὸ 22 ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐνυμφεύθη

τὴν Αἰκατερίναν, γυναῖκα εὐγενῆ καὶ ἀγαθὴν ζῶσαν ἔτι. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πρόκριτοι καὶ ὁ ἐπίσκοπος Θεόφιλος ἠνάγκαζον αὐτὸν ἱερατεῦσαι, ὡς τῆς ἐνορίας προηγορασμένης οὔσης, καὶ μάλιστα ἐφυλάκισαν αὐτὸν εἰς ἀπειλὴν, οὗτος μὴ θέλων δραπετεῦσαι, καὶ ὕστερον (1790) κρύφα εἰς Πέσταν ἀπέρχεται. Οἰκοδιδάσκαλος δὲ αὐτοῦ χρηματίσας τρία περίπου ἔτη, ἐπέστρεψεν εἰς Κοζάνην, ὅπου ἐξ ἀνάγκης ἐγένετο ἱερεὺς, τρεῖς ἢ τετράκις μόνον τοῦ ἔτους ἱεουργῶν, ἵνα κοινωνῇ τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ἐδίδασκε δὲ ἐν τῇ σχολῇ κατήχησιν, ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἱερὰ μαθήματα καὶ ῥητορικὴν παντὶ προσερχομένῳ. Ἀπολέσας δὲ τὴν περιουσίαν ἐπὶ τῆς στάσεως τοῦ Αὐλιώτου, καύσαντος τὰ ἐργαστήρια, ἐξ ἀνάγκης χάριν πορισμοῦ ἐπηγγέλλετο καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν ὥρολογίων, ἣν ἐν Πέστῃ δι' ἀπλῆς προσοχῆς καὶ παρατηρήσεως ἔμαθεν, ὡς ἀγρίνους. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰατρικὴν ἐξήσκει, διδασκθεὶς μαθήματά τινα παρὰ τῶν ἱατρῶν Σακελλαρίου καὶ Περδικάρου, σπουδάζων δὲ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἱπποκράτους, Γαληνοῦ, Τραλλιανοῦ, Διοσκορίδου, καὶ τὴν παθολογίαν τοῦ Οὐφελάνδου ἐκ μεταφράσεως τοῦ Σακελλαρίου.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος διὰ τῆς ἐπιμελείας ἐγένετο κάτοχος ἱκανῆς παιδείας, ὦν λίαν εὐφυής, ἐτοιμόλογος, ἀστείος, σατυρικός, μικρὸς τὸ δέμας, μικρογένειος, μελανόφθαλμος, εὐειδής, φιλόπατρις καὶ φιλόμουσος. Ἐμυήθη δὲ καὶ τὰ τῆς φιλικῆς Ἑταιρίας παρὰ τοῦ προκρίτου τῆς Κοζάνης Δημητρίου Τακιατζῆ, ὅπερ δειλὸν αὐτὸν ἐποίει· μάλιστα δὲ ἀπειληθεὶς, εἰ μὴ ἰάτρευεν ἐπίσημόν τινα Τοῦρκον (μπέην) ἐν Σερβίσις, καὶ εἰμὴ ἐδηλητηρίαζεν αὐτὸν τῇ διαταγῇ σατράπου τινός, εὗρέθη ἐν δεινοτάτῃ θέσει ἐκ τῶν βαρβάρων τούτων ἀπαιτήσεων, καὶ κατέστη εὐθὺς ἀπόπληκτος. Μετακομισθεὶς δὲ εἰς Κοζάνην, αὖθις προσεβλήθη, καὶ ἀπέθκεν περίπου 55 ἔτων κατὰ τὸ 1823. Κατέλιπε δὲ τέσσαρας θυγατέρας, Ματιῶν, Ἀναστασίαν, Ἐλένην καὶ Ἄνναν· καὶ δύο υἱοὺς Δημήτριον καὶ Γεώργιον. Ὁ τελευταῖος σπουδάζας παρὰ τῷ πατρὶ καὶ τῷ Σταμκίδῃ, μετέβη (1824) εἰς τὴν ἐν Πέστῃ ἰατρικὴν σχολὴν, εἶτα εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ καὶ τέλος εἰς τὴν ἐν Εἰδελμβέργῃ, ὅπου ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ διδάκτορος, γράψας γερμανιστὶ θέμα τι ἱατρικὸν ἀνέκδοτον, καὶ ἀποκατέστη ἐν Βιτωλίοις, ὅπου ἀπέθανεν ἐκ χρονίας διαρροίας τὸ 1854 ἔτων 50 τὴν ἡλικίαν.

Ὁ Μεγδάνης ὡς ἀνὴρ φιλόπονος ἀσχοληθεὶς καὶ περὶ διαφόρους συγγραφάς τὰς ἐξῆς. *Πάνθεον Ἑλληνικόν*, ἥτοι μυθολογία μετ' εἰκόνων, σύγγραμμα μονότομον καὶ μετὰ λαμπροῦ ὕφους, δημοσιευθὲν ἐν Βιέννῃ. *Κατήχησις* σύντομος εἰς διδασκαλίαν παίδων, ἣν ἐξέδωκε, διότι κατηγορήθη, ὅτι ἱερεὺς ὢν

ἔγραψε σύγγραμμα πολυθεϊκόν. Ὁ λόγος τοῦ Διογένηος, ἦτοι χαρακτήρες ἠθικοί, βιβλίον τυπωθὲν ἐν Βιέννῃ τὸ 1818. Τοῦτο ἄξιον ἐπαίνου διὰ τὸ τὸ γλαφυρὸν καὶ τὸ ἀκριβὲς τῆς μελέτης τῶν τοῦ ἀνθρώπου χαρακτήρων, οὓς ἀντέγραψεν ἀπὸ τοῦ ζώντος βιβλίου, καθήμενος ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ σπουδάζων ἰδίᾳ ἕνα ἕκαστον· καὶ κατὰ τοῦτο ἄλλος Θεόφραστος ἐγένετο. *Καλλιόπη Παλινοστοῦσα*, ἦτοι περὶ ποιητικῆς μεθόδου βιβλίον ἄμουσον, ἀσυνάρτητον, ἄτεχνον καὶ ἄχαρι, τυπωθὲν ἐν Βιέννῃ 1819 παρὰ Ἰωάννη Σνεϊερ, δαπάνῃ Δημητρίου Ι. Τακιατζί. *Σύντομος πραγματεία* περὶ ἀρχῆς τῆς ἐν Κοζάνῃ σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1668—1849, τυπωθεῖσα ἐν Βιέννῃ τὸ 1820. Ἐν τούτῳ δὲ ἀναφέρει ἐν παρόδῳ, ὅτι ἔγραψεν ἀρχαιολογικά τῆς Κοζάνης, ἅτινα ἴσως ἀπωλέσθησαν, διότι οὐχ εὑρον αὐτά. Ἀνέκδοτα δὲ σωζόμενα παρὰ τῇ χήρᾳ αὐτοῦ εἰσὶ ταῦτα. *Λεξικὸν ἐπισήμων ἀνδρῶν* οὗ σώζεται ἀρκετὸν μέρος. *Ἀρθολογία*, ἦτοι συλλογὴ διαφόρων λέξεων, ἰδίως ἰατρικῶν· τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὀγκώδες καὶ ἄξιον δημοσιεύσεως μετὰ ἐπεξεργασίας τινά. Ἐγραψε δὲ καὶ *Ἱστορίαν τῶν ἡρώων*, ἀπολεσθεῖσαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Χαρήσιος Μεγδάνης.

Νικόλαος Χατζῆ Τριανταφυλλίδης 1826.

Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Κοζάνῃ τὸ 1790, ἔλκων τὸ γένος ἐκ τοῦ παρὰ τὸ Βέρμιον χωρίου Ξηρολειβάδου, ἐξ οὗ ὑπὸ ληστῶν καταστραφέντος, οἱ γονεῖς μετώκησαν ἐν Κοζάνῃ. Αὐτόθι δὲ ἐπταετῆς μὲν ἀπώλεσε τὴν μητέρα Μαγδαληνὴν, δεκαετῆς δὲ τὸν πατέρα Μανουὴλ, καὶ ἀνετράφη παρὰ τοῦ πρὸς μητρὸς θείου Χατζῆ Τριανταφύλλου, οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβε, παρ' οὗ ἐδιδάχθη τὰ ἐκκλησιαστικά γράμματα, ἅμα δὲ καὶ τὴν ὕφαντικὴν τέχνην, ἣν οὗτος ἐπηγέλλετο· δεκαεπταετῆς δὲ γενόμενος, καὶ ἐπιθυμῶν διδασθῆναι ἑλληνικά, οὐκ ἐτύγχανε τούτου διὰ τὴν ἀμάθειαν καὶ ἀντίστασιν τοῦ θείου· πρὸς τοῦτο δὲ κατέφυγε μόνος πρὸς τὸν Χαρήσιον Μεγδάνην, καὶ τοὺς ἰατροὺς Μ. Περδικάρην καὶ Γ. Σακελλάριον, οἵτινες διὰ τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ζῆλον τοῦ παιδὸς κατέπεισαν τὸν θεῖον, ὥπως πέμψῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον. Οὕτω τριετίαν ἐδιδάχθη ἑλληνικά καὶ λοιπὰ παρὰ τῷ Στεφάνῳ Σταμκίδῃ καὶ ὕστερον ἔτος ἐν Γρεβενοῖς (Εὐρώπῳ) παρὰ τῷ Ἰωάννῃ Μανᾷ. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Κοζάνην καὶ μὴ γενόμενος δεκτὸς παρὰ τῷ Στεφάνῳ, ὥς εἰς ἄλλον διδάσκαλον μεταβὰς, ἐξασκεῖ μὲν τὴν ὕφαντικὴν, διδασκεται δὲ ἰδίᾳ τὴν ῥητορικὴν τοῦ Ἑρμογένους παρὰ Μεγδάνην. Εἴτα δὲ μεταβὰς εἰς Σιάτισταν (1812) ἠκροάσατο ἑλληνικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἐπὶ δύο ἔτη παρὰ τῷ σχολάρχῃ Ἀργυρίῳ Ρίζῳ. Μετὰ δὲ τὰς σπουδὰς ταύτας ἐκλήθη διδάσκαλος ἐν Βελβεντῷ, ὅπου διέ-

τριψε δύο ἔτη. Ἀλλ' ὁ Νικόλαος ὀρεγόμενος πλείονος παιδείας, μετέβη εἰς τὸ γυμνάσιον Σμόρνης, οὗ καθηγηταὶ ὁ Κωνσταντῖνος Κούμας, ὁ μέγας Οἰκονόμος καὶ ὁ τούτου ἀδελφὸς Στέφανος διδάσκαλος χημείας καὶ φυσικῆς ἱστορίας, καὶ ἐσπούδασεν ἐπὶ τρία ἔτη τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, φιλοσοφίαν, μαθηματικά καὶ λοιπὰ μετὰ πολλῆς ἐπιδόσεως· διὸ καὶ οἱ καθηγηταὶ ἠγάπησαν καὶ συνέστησαν οἰκιακὸν διδάσκαλον χάριν πορισμοῦ.

Διαπεραιώσας καὶ τὸ γυμνάσιον, προσεκλήθη σχολάρχης ἐν Βελβεντῷ, ὅπου ἐδίδαξεν ἐπιμελῶς ἐπὶ δύο ἔτη. Παραιτησάμενος δὲ ἐκλήθη εἰς Τύρνοβον τῆς Θεσσαλίας, ὅπου δύο ἔτη ἐδίδαξεν ἅμα καὶ ἐφημερεύων, ὥς προεχειροτονημένος ἱερεὺς (1821) παρὰ τοῦ Βενιζμίν. Μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν τοῦ Στεφάνου ἐκλήθη σχολάρχης ἐν Κοζάνῃ (1826) ὅπου πρέλαβεν (1829) ὑποδιδάσκαλον τὸν ἀγαθὸν Κοζανίτην Στέργιον Δαρδουφιάδην καὶ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1845. Τότε τοῦ Γεωργίου Ρουσιάδου σχολάρχης ἐν Κοζάνῃ, ὁ Νικόλαος τὸ τρίτον ἐπὶ ἔτος ἐδίδαξεν ἐν Βελβεντῷ. Παραιτησαμένου δὲ καὶ εἰς Ἀθήνας ἀπελθόντος τοῦ Ρουσιάδου, αὐθις εἰς Κοζάνην ἐκλήθη (1846), ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1851, ἦτοι πάντα 24 ἔτη. Νῦν δὲ ἀπεμακρύνθη τῆς σχολῆς ὥς ἀντιφερόμενος μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Βενιαμίν. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Εὐγένιος ἐτίμησε τὸν ἄνδρα (1854) τῷ βαθμῷ τοῦ Οἰκονόμου Κοζάνης.

Κατὰ τὸ πολυετές δὲ τοῦτο διάστημα ἐδίδασκε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας τὰ συγγράμματα τοῦ Ὀμήρου, Εὐριπίδου, Σοφοκλέους, Ἡσιόδου, Θεοκρίτου, ὃν ἐξαιρέτως ἐφίλει καὶ ἐκ στήθους ἐγίνωσκεν, Ἀριστοφάνους, Φωκυλίδου, Θεόγνιδος, τὴν ποιητικὴν, ῥητορικὴν καὶ κατήχησιν τοῦ Οἰκονόμου, τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν τοῦ Γολσμύθ, τὴν ἀριθμητικὴν, γεωμετρίαν, ἄλγεβραν, φυσικὴν, γενικὴν γεωγραφίαν καὶ ἠθικὴν Κούμα, συντακτικὸν Νεοφύτου Δοῦκα, μυθολογίαν Μεγδάνου καὶ ἀρχαιολογίαν ἑλληνικὴν σύντομον τοῦ Γ. Σακελλάριου. Πρὸς τοῦτον δὲ εὐκλεῶς σχολαρχοῦντα ἔτρεχον ὁμογενεῖς. Ἀλβανοί, Βούλγαροι, Βλάχοι, ὧν οἱ μὲν ἔμποροι νῦν, οἱ δὲ διδάσκαλοι, οἱ δὲ ἰατροὶ, πολλοὶ διατρίβοντες, φημίζουσι τὸ ὄνομα τοῦ κοινῶς ἐπικλαυμένου Παπαδασκάλου. Ἐν τοῖς μαθηταῖς καὶ οἱ δύο υἱοὶ τοῦ σεβασμίου γέροντος, ὁ πρεσβύτερος Μανουὴλ ἢ Μενέλαος ἰατρὸς τῆς ἐν Βιέννῃ σχολῆς, διατρίβων ἐν Βουκουρεστίῳ, καὶ ὁ Ξενοφῶν ὅστις σπουδᾶς πρῶτον ἐν Ἀθήναις, καὶ εἴτα ἐν Βιέννῃ ἰατρὸς καὶ αὐτὸς γενόμενος, ἀποκατέστη (1855) ἐν Θεσσαλονίκῃ. Τὸ ἔτος τοῦτο ἐλθὼν ὁ γέρον παρὰ τῷ υἱῷ διωρίσθη ἱεροκῆρυξ τῆς πόλεως καὶ διδάσκαλος τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐν τῇ αὐτόθι ἑλληνικῇ σχολῇ, χαίρων μεγάλῃς ὑπολήψεως.

Δημήτριος Ἀργυριάδης 1849.

Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ τὸ 1805 παρὰ τοῦ Ἀργυρίου Ρίζου. Ἠκροάσατο δὲ πρῶτον παρὰ τῷ πατρὶ σχολαρχοῦντι ἐν Καστορίᾳ ἑλληνικῶν καὶ ἰταλικῶν καὶ ἀκολουθῶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν (1821) τοῦ Ὁμήρου καὶ τινῶν ἄλλων λυρικῶν ποιητῶν, τῆς λογικῆς τοῦ Εὐγενίου καὶ τῆς ῥητορικῆς τοῦ Ἑρμογένους. Προσκληθέντος δὲ τοῦ πατρὸς ὡς σχολάρχου Σαρρῶν ἐπὶ ἀρχιερέως Πορφυρίου τοῦ Λεσβίου, καὶ ὁ Δημήτριος ἐδίδχεν ἐν μιᾷ τάξει, ἀκροατῆς δὲ γενόμενος τῆς φιλοσοφίας τοῦ Κούμα. Ἀκολουθήσας εἴτα ὡς γραμματεὺς ἀρχιερέα τινὰ εἰς Σκόπια, προσεκληθὲς μετὰ ἓν ἔτος (1830) σχολάρχης Σιατίστης. Ἀλλ' ἐπιμόνως ζητηθεὶς μετ' οὐ πολὺ ἀπῆλθε πρὸς αὐτόν, μεθ' οὗ παυθέντος ἔρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διορίζεται σχολάρχης ἐν Τσιομπαλῇ.

Κατόπιν χάριν ἀνωτέρας μαθήσεως ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην (1836), ὅπου συγχρόνως προσεκληθὲς εἰς Ζέμονα καὶ Ὁδησσόν· ἀλλὰ τῇ προτροπῇ τοῦ ἀοιδίμου βαρῶνου Κωνσταντίνου Βελλίου Μακεδόνα ἀνδρέξατο τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐν Δακίᾳ ἐκ τοῦ ἀνεψίου Ἀλεξ. Στ. Βελλίου ἀνεψίων, οὓς εὗρεν οὐδὲ γὰρ φθειγμένους ἑλληνιστί. Θυνόντος δὲ τότε τοῦ Κωνστ. Βελλίου, παραλαμβάνει τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς ἐπτά αὐτῶν διδασκάλους Γάλλους καὶ Γερμανοὺς, ἔρχεται εἰς Βιέννην ὅπου ἐσπούδασε καὶ τὴν γερμανικὴν, περιηγεῖται μετ' αὐτὴν διαφόρους πρωτευούσας καὶ μετὰ τριετίαν ἐπιστρέφει εἰς Βουκουρέστιον. Ἐκεῖθεν μεταβαίνει εἰς Ἀθήνας καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφει αὐτόθι, ὅπου συνίστησιν ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον μετὰ τοῦ γνωστοῦ Γρηγορίου Παπαδοπούλου. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἐτῶν 14 πόθω τῶν γεγηρακότων γονέων ἐπιστρέφει εἰς τὴν πατρίδα ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη. Προσκληθεὶς δὲ εἴτα (1842) διαδέχεται τὸν πατέρα ἐν Καστορίᾳ, ὅπου καὶ διδάσκει ὅλην ἑξαετίαν ἐπὶ ἀρχιερέως Νικηφόρου, ἀνδρὸς λίαν φιλομούσου καὶ εὐγενοῦς. Ἐκ Καστορίας ἐκλήθη εἰς Κοζάνην, ζῶντος ἔτι τοῦ ἐπισκόπου Βενιζμίν, ὅπου ἐδίδασκε μέχρι τοῦ 1854 μετὰ πολλῆς ἐπιδόσεως ἑλληνικὰ, ἥτοι ποιητὰς καὶ λογογράφους, συντακτικὸν, γενικὴν ἱστορίαν, ἱστορίαν τῆς φιλολογίας, ἐπίτομον φυσικὴν καὶ φιλοσοφίαν, τὴν γαλλικὴν καὶ λοιπὰς, ἔχων ὑποδιδασκάλους τὸν Δαρδουφιάδην καὶ τὸν μαθητὴν τῶν Ἀθηνῶν Θεόδωρον Σαρχατλίδην Κοζανίτην, οἵτινες ἄχρι τοῦδε (1856) διδάσκουσι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀργυριάδου. Ἐπὶ τούτου δὲ οἱ Κοζανῖται ἠθέλησαν συστήσαι Μακεδονικὸν ἐν Κοζάνῃ γυμνάσιον καὶ ἀγγελίαν (1854) περὶ συνδρομῶν ἐξέδωκαν· ἀλλ' οὐδὲν δυστυχῶς ἐγένετο δι' ἑλλειψιν ἐνεργείας καὶ πόρων· ἡ σύστασις δὲ τοιοῦτου καθιδρύματος ἐν

ταῦθα λίαν ἀναγκαία· εἰς πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἑλληνισμοῦ, καὶ ἴσως ποτὲ ἐνεργήσουσι τοῦτο οἱ φιλότιμοι καὶ φιλόμουσοι Κοζανῖται αἰτούμενοι τὴν συνδρομὴν τοῦ πανελληνίου καὶ ἀνυψοῦντες ἐν Κοζάνῃ τὴν παλαιὰν ἐστίαν τῶν φώτων. Εἴτα προσεκληθὲς σχολάρχης ἐν Σιατίστῃ, ὅπου καὶ μέχρι τοῦδε διανέμει δαψιλῶς τῆς παιδείας τὰ νάματα ἐπὶ μητροπολίτου Μελετίου Σμυρναίου, ἀνδρὸς πεπαιδευμένου, φιλογενοῦς καὶ μουσικοῦ ἀρίστου.

Ἠσχολήθη δὲ ὁ ἀνὴρ καὶ περὶ τὰ ἐξῆς ἔργα. Προλεγόμενα Κοραῖ εἰς τὸν Ὀμηρον, ἅτινα ἐξέδωκεν ἐν Ἀθήναις. Ὁ ἐρμηίτης τῆς Πεντέλης, ὃν ἐδημοσίευσεν ὡσαύτως αὐτόθι. Ζέφυρος τοῦ Ἰστρου, ἐφημερίς ἑλληνικὴ, ἣν ἐξέδωκεν ἐν Βουκουρεστίῳ τῇ προστασίᾳ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Γκίκα, καὶ ἥτις ὀκτάμηνον μόνον διήρκεσε διὰ τὴν παρὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος Γεωργίου Βιθέσκου καταδρομὴν. Πύραμος καὶ Θίσβη, πόνημα τερπνότατον. Γεωγραφία Βάλλη πεντάτομος ἐξελληνισθεῖσα ὑπὸ Κούμα, ἀλλ' ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Ἀργυριάδου, μεταφράσαντος τὰ τῆς Γαλλίας, Ἰσπανίας καὶ Ἑλλάδος. Αὐρηλιανὴ παρθένος τοῦ Φ. Σχιλέρου καὶ Μαρία Στουάρτη, ἀμφότεραι τραγωδίαι, αἱ μετέφρασαν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ καὶ ἐξέδωκε.

Τοιαῦτα ἐν γένει περὶ τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς, ἥ τις ἐξακολουθεῖ τακτικῶς ἐπὶ 188 ἔτη (1668—1856) διὰ διδασκάλων 32 τὸν ἀριθμὸν, οἵτινες εἰσὶ, Κονταρῆς, Ὀρφανὸς, Νεόφυτος, Παρακείμενος, Οἰκονόμος Σωτήριος, Οἰκονόμος Σεβαστὸς, Λεοδαῦς, Βούλγαρις, Βαρκούσης, Διονύσιος, Κωνσταντῖνος, Σιανόπουλος, Ἀναούτας, Κωνσταντῖος, Κύριλλος, Κωφὸς, Καλλίνικος, Ποποβίτσης, Παπαδόπουλος, Λούκας, Ἰωαννάκης, Χριστόδουλος, Σταμκίδης, Κλειδης, Μεγδάνης, Τριανταφυλλίδης, Ρουσσιάδης, Ἀργυριάδης, Σαρχατλίδης καὶ Δαρδουφιάδης. Περὶ δὲ τῆς τῶν παιδῶν σχολῆς λεκτέον, ὅτι πρότερον μὲν ἦσαν τὰ κοινὰ λεγόμενα σχολεῖα, παρασκευάζοντα μαθητὰς. Ἀλληλοδιδασκτικὴ δὲ σχολὴ συνέστη πρῶτον τὸ 1832 ὑπὸ τοῦ ἐν Ἑλλάδι σπουδάζαντος Γεωργίου Μαννακίδου. Τοῦτον διεδέξατο ὁ ἐν Ἑλλάδι ὡσαύτως διδασκθεὶς Δημήτριος Ἀγόρας Κοζανίτης, ὅστις ἐτελεύτησεν εἴτα ἐν Βουκουρεστίῳ. Ἡ δὲ νῦν σχολὴ ἐκτίσθη (1845) κατὰ τὸν Ὁδηγὸν ἐξω τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἐν ᾧ διδάσκαλος μέχρι τοῦ 1848 ὁ ἐκ Ζαχαρίου Ἰωάννης Ἀλεξιάδης. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ ἔτος διωρίσθη ὁ ἐκ Σαρισαίνης Θεόδωρος Ἀναστασιάδης, σπουδάζας ἐν Ἀθήναις, διδάσκων μέχρι τοῦδε (1856) ὑπὲρ τοῦς 300 παιδας ἑτησίως, μορφῶνων δὲ καὶ ἑτέρους δημοδιδασκάλους διὰ τὰς πέριξ τῆς Κοζάνης ἐπαρχίας, καὶ οὕτω καθιστάμενος τὰ μέγιστα ὠφέλιμος τῇ νεολαίᾳ ὁ ἱκανὸς καὶ φιλόπωνος οὗτος διδάσκαλος.

Ταῦτα ἐν γένει περὶ τῶν σχολείων γεγραφώς, ἐπλήρωσα τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀοιδίου Χαρησίου Μεγδάνου, ταῦτα εἰπόντος τὰ ῥήματα. «Εὐχομαι δὲ ἵνα καὶ οἱ μετ' ἐμὲ ἀκολουθῶσι τὸ αὐτὸ ἐφεξῆς καὶ καταγράψωσι τὴν συνέχειαν τῶν κατὰ καιροῦς ἐπομένων εἰς μνήμην παντοτεινὴν καὶ συντήρησιν τῆς ἀρχαιολογικῆς συνεχείας τοῦ σχολείου τῆς πατρίδος» (σ. 87). Ταῦτά καὶ γὰρ τοῖς μεταγενεστέροις εὐχόμενος, ὑπομνήσκω τοῖς φίλοις Κοζανίταις, φιλομουσίαν καὶ μέριμναν περὶ τῶν σχολείων διαρκῆ, ἵνα πληθυνθῇ ἡ παιδεία· διότι ἀληθῶς κατὰ Σολομῶντα· οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα οὐδὲν πεπαιδευμένης ψυχῆς.»

Μελέτιος.

Ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ἦν Θεσσαλονικεὺς, Καστρίκιος ἐπικαλούμενος. Ἱεροδιάκονος ἔτι ὢν καὶ λογομαχῆσας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην, ὅπου τὸ δυτικὸν ἡσπάσατο δόγμα, καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ πρωτόπαπα ἔτυχε καὶ δακτυλίδιον χρυσοῦν παρὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τοῦ πάπα ἔλαβε. Μικρὸν δ' αὐτόθι διατρίψας καὶ μετανοήσας, ἀπέπτυσε τὰ τῶν Ἑσπερίων δόγματα, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ αὐθις ἐρρίφθη ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἥτις ὑπὸ ἐπεικίης ἐδέξατο τὸ πλανηθὲν τοῦτο τέκνον. Εἴτα ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐχειροτόνησε καὶ ἐπεμψεν ἐπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας Σερβίων ὅπου καὶ ἐγκατέστη. Μεταβαίνων δὲ εἰς Κοζάνην, ἐτιμᾶτο αὐτόθι ἰδιζόντως παρὰ τῶν κατοίκων· τῇ προτροπῇ δὲ ἄλλων τε προκρίτων καὶ τοῦ σχολάρχου Σωτηρίου Οἰκονόμου, τὸ πατριαρχεῖον ὠνόμασε τὸν ἐπίσκοπον «Σερβίων καὶ Κοζάνης» καὶ ἔδραν ταύτην. Εὐχαριστηθεὶς ὁ Μελέτιος, ἀπεφάσισεν ἵνα διαρκῶς αὐτόθι μένη, ὅπου οἱ κάτοικοι πάντες χριστιανοί, ἐνῶ ἐν Σερβίσις ὀλίγοι, οἱ δὲ πολλοὶ Τοῦρκοι. Πρὸς τοῦτο δὲ ἠγόρασεν οἰκόπεδον ἀντὶ 500 γροσίων, ὅπου διὰ συνεισφορᾶς τῶν κατοίκων ἐκτίσθη τὸ μέχρι τοῦδε ὑπάρχον ἐπισκοπεῖον. Ἰδοὺ δὲ τί ἀναφέρει ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ κώδικι ἀπὸ τοῦ 1765. «Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων ἀξιεπείνων πραγμάτων, μετὰ τῶν ὁποίων ὡς ἀνὰ τόσους πολυτίμους λίθους κοσμεῖται καὶ ὠραίζεται (οὐχὶ καὶ δίχα πολλοῦ καὶ πρὸς θεὸν μισθοῦ) μία εὐγενὴς καὶ περιβόητος πολιτεία, εἶναι τὸ νὰ ἀπολαμβάνη εἰς αὐτὴν καὶ ἡ ἀρχιερατικὴ αὐτῆς κεφαλὴ μίαν ἡσυχον καὶ ἀτάραχον κατοικίαν.» Λέγει δὲ ἡσυχον, διότι πρότερον κατῴκει ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπου νῦν τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον.

Μετὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἐπισκοπεῖου, κατῴκησεν αὐτὸς πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Κοζάνης. Ἦν δὲ λίαν

πεπαιδευμένος καὶ ἐπιστήμων, διδαχθεὶς ἐν Ῥώμῃ καὶ Νεαπόλει καὶ ἔχων πλουσίαν βιβλιοθήκην, ἣν ἐδωρήσατο πρῶτος τῇ σχολῇ, φιλόμουσος ὢν καὶ προτρονὴν τοῖς κατοίκους εἰς τὴν παιδείαν καὶ παγίωσιν τῆς θρησκείας. Οὗτος ἔκτισε καὶ τὸν ἐν τῷ ἐπισκοπεῖῳ ναῖσκον τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, καὶ τὴν ἐν τῷ προαυλίῳ κρήνην Καλλιῤῥόην, φέρουσαν ἐπιγράμμα ἡρωελεγεῖον τοῦ διδασκάλου Βαρκούση. Τὸ παρὰ τοῦ πάπα δὲ δακτυλίδιον καὶ ζῶν καὶ ἐν τῷ τάφῳ ἔφερεν. Ἐδίδωκε δὲ ὁ ἀνὴρ βίον ἀμεμπτον, τιμώμενος διὰ τε παιδείαν καὶ ἀρετὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεσκίρτησε πρὸς τοὺς Ἑσπερίους, ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ ἐξέδωκε συγχωρητήριον, ἐν ᾧ καὶ ταῦτα· «Ἐχομεν συγκεχωρημένον καὶ τὸν παρακείμενον δούλον τοῦ Θεοῦ Μελέτιον ἀρχιερέα εἰς ὅσα καὶ αὐτὸς, ὡς ἄνθρωπος, καὶ σὰρκα φορῶν καὶ τὴν πολυαμάρτητον τοῦτον κόσμον οἰκῶν, ἡμαρτε καὶ εἰς Θεὸν ἐπλημμέλησε λόγῳ ἔργῳ. . . .» Θανὼν δ' ἐν Κοζάνῃ, ἐτάφη ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ καθολικοῦ ναοῦ· ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου, ὃν ἐποίησε ζῶν ἔτι τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἀρχιερατείας, ὁ Βαρκούσης ἔγραψε τὰ ἐξῆς ἐπιγράμματα·

*Ὁ τύμβος οὐχὶ τύμβος, οὐδ' ἐνδον Νέκυς·
Τύμβος θ' ὁ Τύμβος, ζῶντα τε κρύπτει Νέκυν·
Εἰ νεκρὸς σὺ ζῶν, ζῶν δὲ ὅς, πῶς αὖ Νέκυς;
Θνήσκει σοφῶς ζῶν, καὶ θανὼν ζῇ Κυρίῳ.*

Ἔτερον

*Μοῦνον ὦν ἴδμεν Νεκύων ἀτυμβον
Μωῦσῃν κρύψαν Σοφίη, Θέμις τε.
Ταῖς γὰρ ἂν λαὸς, Θεὸν ὡς λάτρευε,
νήπια ρέζων.*

*Μοῦνον ὦν ἴδμεν λογάδα φέριστον
Ἐμπαλιν δ' ἂν, Μελλέτιον κάλυψε.
Ζῶντα περ τύμβῳ Μελέτη Μόροιο
πάνσοφος ὄντως.*

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

Ο ΠΑΛΜΕΡΣΤΟΝ ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ (*)

πρὸς τὸν ἀδελφόν του

W. TEMPLE.

19 Ὀκτωβρ. 1827.—σελ. 201.—Εἰς Βερολίνον.

Δὲν ἡμπορῶ νὰ πιστεύσω ὅτι οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐπιμείνωσιν ὅταν πεισθῶσιν ὅτι αἱ τρεῖς σύμμαχοι δυνάμεις δὲν ἀστειεύονται. Ἡ δὲ Αὐστρία φρονῶ ὅτι καὶ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν παίζει τὴν συνήθη

*) Ἐκ τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἐκδοθέντος τὸ 1870 συγγράμματος τοῦ ἐπιγραφομένου, *The life of Henry John Temple, viscount Palmerston, with selections his diaries and correspondence, by the Right hon. Sir Henry Lytton Bulwer.*